

Abstract

Queer theology is relative new in the Academy of Theology, especially in the Swedish context. It derives from both liberation and feminist theology. Furthermore queer theology can also be understood as an extension of queer theory. Gerard Loughlin has intentionally incorporated elements from queer theory in his theological work. The purpose of the thesis is to analyze the texts of St. Augustine and KG Hammar - theologians of different times and church traditions - through a queer theological perspective.

The view of God, the marriage, and the claim that homosexuality is rather central than marginal to Christian tradition are the three central issues discussed in order to fulfill the purpose of this thesis.

Results of my queer theological study of the texts suggest that Hammar's view of God can be understood through Loughlin's definition of God as queer. St. Augustine refers to God using masculine terms and therefore a queer interpretation is hard to be applied. At the same time he expresses a profound desire for God that could be compatible with queer theology.

Furthermore the description of God and Christ as a bridegroom is also compatible with how marriage is perceived in the queer theological perspective. Hammar does not provide any metaphore for a queer interpretation of marriage in the texts. His understanding that God is love and that Jesus does not define any limits between himself and other people can be interpreted as they accept all kind of relationships including queer. Nevertheless no comment about homosexuality is explicitly stated in the text. Lastly the passionate description of St. Augustine male friend can confirm Loughlin's claim that homosexuality is rather central than marginal to Christian tradition.

Keywords: *Queer Theology, St. Augustine, KG Hammar, Gerhard Loughlin, identity, sexuality, God, Christology*

Författarens tack

Först och främst vill jag tacka Britta och Eva för att ni har tagit er tid till att både läsa och kommentera min text. Era blickar har varit nödvändiga och värdefulla i uppsatsarbetet. Tack till alla kurskamrater på CTR som har fungerat både som stöd, inspiration och uppmuntran under höstterminen 2015. Jag vill också tacka min handledare Patrik Fridlund som verkligen har velat hjälpa och stötta sina studenter genom uppsatsarbetet. Jag har fått lära mig mycket tack vare din kompetens. Ett hjärtligt tack till min familj och mina vänner för att er närvaro påminner om livet utanför uppsatsbubblan. Det kan behövas emellanåt. Slutligen vill jag rikta ett särskilt tack till Tassos. Både för att jag har kunnat få hjälp med diverse saker såsom grekiska översättningar, såväl som att du har funnits som ett oersättligt stöd under hela processen.

Stockholm, januari 2016.
Hanna Sundén

Innehållsförteckning

<i>Abstract</i>	
<i>Författarens tack</i>	
<i>Förord</i>	1
1. Inledning	2
1.1 <i>Bakgrund</i>	2
1.1.2 <i>Klargörande av begreppen hbt, hbtq och hbtqi</i>	2
1.2 <i>Syfte och problemformulering</i>	3
1.3 <i>Frågeställningar</i>	3
1.4 <i>Forskningsöversikt</i>	4
1.3 <i>Material och metod</i>	6
1.3.1 <i>Material</i>	6
1.3.2 <i>Metod</i>	8
1.4 <i>Avgränsning</i>	9
1.5 <i>Teoretiska perspektiv</i>	10
1.5.1 <i>Queerteologins utveckling</i>	10
1.5.2 <i>Att återupptäcka det queera i den kristna traditionen</i>	11
1.5.3 <i>Gud är queer</i>	11
1.5.4 <i>Jesus som brudgum och queera äktenskap</i>	12
1.5.5 <i>Andra teologiska röster</i>	14
1.6 <i>Disposition</i>	15
2. Att läsa Augustinus och KG Hammar utifrån ett queerteologiskt perspektiv	16
2.1 <i>Synen på Gud tolkat ur ett queerteologiskt perspektiv</i>	16
2.1.1 <i>Augustinus –älska Herren</i>	16
2.1.2 <i>KG Hammar –det som sägs om Gud är alltid ofullständigt</i>	18
2.1.3 <i>Sammandrag</i>	19
2.3 <i>Äktenskapet tolkat ur ett queerteologiskt perspektiv</i>	20
2.3.1 <i>Augustinus –föreningen med Gud och Kristus</i>	20
2.3.2 <i>Hammar –kyrkan som ska ställa sig i kärlekens tjänst</i>	23
2.3.3 <i>Sammandrag</i>	24
2.4 <i>Homosexualiteten som central snarare än marginaliserad i kristen tradition</i>	25
2.4.1 <i>Augustinus –om manlig vänskap</i>	25
2.4.2 <i>Hammar –den gränslösa kärleken</i>	27
2.4.3 <i>Sammandrag</i>	30
3 Avslutning	31
3.1 <i>Sammanfattning</i>	31
3.2 <i>Diskussion</i>	32
Bibliografi	35

Förord

Jag har betraktat mig som kristen sedan jag var i tioårsåldern. Självfallet har det funnits perioder då jag har vacklat i min tro. Några gånger har jag försökt att ”göra slut” med Gud och velat fortsätta leva mitt liv som icke-troende. Det har inte fungerat särskilt bra. Någonting har dragit mig tillbaka till att börja tro på Gud igen, och jag tror att det där någonting är Gud. Det var inte bibelns berättelser som gjorde att jag kom till tro. Tvärtom så har jag snarare ställt mig frågande till många texter. Texter som i mina ögon är patriarkala och beskriver en gudsbild som jag inte kan ställa mig bakom. Ett problem för mig var de bibeltolkningar som säger att det endast är kärleken mellan en man och en kvinna som är det naturliga. I den kyrkliga kontext som jag själv befann mig i stötte jag inte på dessa bibeltolkningar, och i den ungdomsgrupp där jag var aktiv fanns en öppenhet för olika sexuella identiteter. Min bakgrund i den här verksamheten gav mig en grund för att bli övertygad om att kristendomen kan vara en tro för alla.

I mötet med den akademiska teologin har jag fått möjligheten att bekanta mig med kontextuella teologier.¹ De tillhandahåller olika verktyg för att tolka bibeltexter såväl som andra teologiska texter och läror. De kontextuella teologier som är speciellt relevanta i det här sammanhanget är feministisk teologi, befrielse-teologi och queerteologi. Dessa teologier tycker jag är intressanta att applicera på teologiskt material såsom bibeltexter och andra historiska dokument.

Jag ville skriva min kandidatuppsats i systematiskt teologi med ett queerteologiskt perspektiv. Det finns queerteologer som skrivit att teologin och kristendomen är queer. Queer i det här fallet syftar på att homosexualiteteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen. Detta låter såklart fantastiskt i mina öron då jag själv gärna velat tänka att det så. Men är det verkligen så enkelt som det kan låta?

---

¹ Kontextuella teologier kan beskrivas som att de utifrån ett visst perspektiv kritiserar den rådande normen. Kontextuella teologier utmärks också av en medvetenhet om att de är utformade ur en specifik kontext samt att de inte gör anspråk på att vara universella. Se Reimers 2002, 117.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

År 2010 gav den vetenskapliga tidskriften *lambda nordica* ut ett temanummer om queerteologi. *Lambda nordica* publicerar forskningsartiklar inom humaniora och samhällsvetenskapliga ämnen som relaterar till homo/lesbiska/bi/trans och queerstudier.

Teologerna Peter Forsberg och Malin Ekström uppger i sin inledning av numret att queerteologin fungerar som en kontrast till den konservativa teologin som värnat om heteronormativiteten. Queerteologins uppgift enligt Forsberg och Ekström är att queera teologin genom att läsa och granska teologin utifrån dess egna förutsättningar.²

Teologen och idéhistorikern Niklas Olaison ger ett exempel på att queera teologin inifrån i sin artikel "Förnedrade lidelser". Här behandlar Olaison några av de bibelställen som har används som argument för påståendet att bibeln fördömer homosexualitet.³

Inom det amerikanska- och brittiska universitetsväsendet finns det i jämförelse med Sverige mer publicerat och skrivet inom queerteologi. I denna uppsats kommer jag ändå främst att vilja knyta an till den svenska aktuella diskussionen inom queerteologi. Sverige blev år 2009 det första landet i världen som godkände samkönade viglar inom ett kristet samfund.⁴ Sverige har också världens första öppet lesbiska biskop.⁵ Det är således en intressant kontext att undersöka och vilja knyta an till i frågan om huruvida diskussionen om queer är synlig i den svenska teologiska akademien.

1.1.2 Klargörande av begreppen hbt, hbtq och hbtqi

Sedan 1990-talet är begreppet *hbt* introducerat som ett neutralt samlingsbegrepp i samband med frågor om sexuell läggning och könsidentitet. RFSL uppger på sin hemsida att hbt används som ett paraplybegrepp för homosexuella, bisexuella, transpersoner och andra personer med queera uttryck och identiteter.⁶

---

² Ekström och Forsberg 2010, 6. Begreppet *queer* är både en vetenskaplig teori och en politisk rörelse som ägnar sig åt frågor om genus, makt och sexualitet. Själva ordet *queer* betyder ungefär "konstig" eller "udda". Ambjörnsson 2006, 9.

³ 3 Mos 18:22, 3 Mos 20:13, Rom 1:26f, 1 Kor 6:9, 1 Tim 1:10. Se Olaison 2010.

⁴ Lidén 2014.

⁵ Forsberg 2010, 14.

⁶ Se hemsidan för RFSL (Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter) <http://www.rfsl.se/hbtq-fakta/>

Hbt-begreppet används också alltmer i sin utökade form som *hbtq* där personer med queera uttryck och identiteter inbegrips. *Hbtqi* innefattar även personer som identifierar sig som intersexuella. Intersexuell, ”mellan könen” härrör från det latinska ordet *inter* som betyder ”mellan” och *sexus* som betyder ”kön”. I praktiken innebär det att en person föds med atypiska könsorgan som inte är enbart manliga eller kvinnliga utifrån samhällets system för kön.⁷

I uppsatsen har jag valt att återge de benämningar som uppges av de artikelskribenter och författare som jag refererar till. Detta för att visa på den förändringsprocess som har skett inom fältet.

1.2 Syfte och problemformulering

Syftet med uppsatsen är att analysera Augustinus och KG Hammar utifrån ett queerteologiskt perspektiv. Ifrågasättandet av *heteronormativiteten* är en central del av queerteorin som även queerteologin har anammat. *Heteronormativiteten* är beroende av sin historiska kontext och kan se olika ut beroende på vilket sammanhang som granskas. Den innefattar de institutioner, mönster, relationer och beteenden som bidrar till att heterosexualiteten uppfattas som naturligt och gällande för alla människor.⁸ Queerteologi är således ett intressant perspektiv att använda i en analys av två teologer.

1.3 Frågeställningar

Frågeställningarna jag kommer att använda mig av för att besvara syftet är följande:

- Hur kan Augustinus och KG Hammars syn på Gud uppfattas ur ett queerteologiskt perspektiv?
- Hur kan äktenskapet tolkas ur ett queerteologiskt perspektiv utifrån Augustinus och Hammars texter?
- Hur förhåller sig Hammars och Augustinus texter utifrån Gerard Loughlins påstående att homosexualiteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen?

---

⁷ Breithel 2013.

⁸ Ambjörnsson 2006, 78, 55.

1.4 Forskningsöversikt

Denna forskningsöversikt gör inga anspråk på att vara fullständig i redogörandet av vad som har skrivits om queerteologi. Istället följer några nedslag i vad som har skrivits utanför Sverige som jag ser som relevanta att nämna i förhållande till min studie. Därefter följer några svenska forskningsexempel.

Tidskriften *Theology & Sexuality* har sedan 1994 publicerat artiklar som rör frågor om teologi, genus och sexualitet. Här publiceras en del av de queerteologiska forskningsresultaten som görs vid de brittiska universiteten.⁹

Den latinamerikanska teologen Marcella Althaus-Reid har publicerat ett flertal böcker vars innehåll rör såväl feministisk-, befrielse- samt queerteologi. Hennes bok *The Queer God* från 2003 har enligt teologen Robert E. Shore-Goss varit inflytelserik för queerteologin.¹⁰ Althaus-Reid anser i *The Queer God* att den ledande heterosexuella teologins föreställningar om Gud har begränsat det gudomliga. Att queera teologin handlar om att låta Gud ”komma ut ur garderoben” från de föreställningar som enbart grundar sig på heterosexuella erfarenheter. Vi som tolkare bör därför kritiskt reflektera över vad den dominerande heterosexualiteten har gjort för vår uppfattning om teologi och Gud.¹¹

Patrick S. Cheng är en amerikansk teolog som undervisar vid Chicago Theological Seminary. 2011 publicerades hans bok *Radical Love: An Introduction to Queer Theology*. Titeln hänvisar till Chengs uppfattning om att den radikala kärleken i kristendomen finns gestaltad i inkarnationen. När Gud inkarneras som Jesus Kristus upplöses gränserna för död och liv, tid och evighet, mänskligt och gudomligt, manligt och kvinnligt, heterosexuellt och homosexuellt. Enligt Cheng är queerteologin ett möte mellan teologi och queerteori.¹² Cheng som flyttat till USA från Hongkong har även skrivit böcker och föreläst om queer och etnicitet.¹³

Cheng och Althaus-Reids texter innehåller flera dimensioner då båda teologerna har rötter i andra kulturer än den anglikanska, som annars dominerar den queerteologiska diskussionen.

---

⁹ Melén 2015, 6.

¹⁰ Shore-Goss, Robert E, 2009.

¹¹ Althaus-Reid 2003, 2-4.

¹² Cheng 2011.78.

¹³ Se Chengs bok *Rainbow Theology : Bridging Race, Sexuality and Spirit* (2013) samt artikeln *The Rainbow Connection* (2011).

Althaus-Reid vill i *The Queer God* upprätta en teologi för latinamerikanska hbtq personer. I sin bok *Rainbow Theology* vill Cheng undersöka skärningspunkten mellan queera sexualiteter och etniciteter.

Socialantropologen och genusvetaren Fanny Ambjörnsson som 2006 gav ut boken *Vad är queer?* hänvisar i sin bok till att queerteorin är på väg in i svenska universitet och högskolor.¹⁴ Hur är det då med queerteologin? Även om queerteologin har smugit sig in i den svensk teologiska akademiska diskussionen så är den utefter mina efterforskningar ännu inte särskilt utbredd. Däremot finns det avhandlingar som berör queera frågor även om de inte uttalat använder sig av en queerteologi.

Lars Gårdfeldts avhandling *Hatar Gud bögar?* från 2005 granskar vad i den kristna traditionen som upprätthåller diskrimineringen av homo/bi/ och transpersoner. Den kristna traditionen med bibeln som huvudskrift kan enligt Gårdfeldt tolkas både konstruktivt och kritiskt av en hbt-teologi. Gårdfeldts material består av Helgonessäer som delvis bygger på HOMO en helgonkalender (Ordfront 2004). Essäerna tar avstamp i intervjuer Gårdfeldt gjort med homo/bi/ och transpersoner. Avhandlingen har ett emancipatoriskt syfte att hitta inkluderande teologier.¹⁵

En avhandling som inte uttalat använder sig av en queerteologi men granskar heteronormativiteten ur en svensk kontext är *Detta är min kropp: kristen tro, sexualitet och samlevnad* av Daniel Enstedt (2011). Temat för avhandlingen är den välsignelseakt för homosexuella par som Svenska kyrkan antog 2005. Enstedt använder sig av dokument från Svenska kyrkan för att ta reda på hur processen fram till att beslutet fattades såg ut. Han har även gjort intervjuer med personer inom EKHO¹⁶ och sympatisörer med den så kallade prästdeklarationen. Prästdeklarationen är en namnunderskrift av 864 präster inom Svenska kyrkan som protesterade mot välsignelseakten.¹⁷

I jämförelse med min undersökning så använder sig både Gårdfeldts och Enstedts avhandlingar av ett empiriskt material. Gårdfeldts arbete har dessutom ett uttalat emancipatoriskt syfte då han vill skapa en inkluderande teologi. Även om jag själv är

---

¹⁴ Ambjörnsson 2006, 39.

¹⁵ Gårdfeldt 2005, 28-29.

¹⁶ Ekumeniska grupperna för kristna homo/bi samt transpersoner.

¹⁷ Enstedt 2011, 187.

transparent gällande min åsikt om sexuella identiteter så gör jag inga anspråk på att skapa en konstruktiv lösning som kan vara en fungerande teologi för hbtq personer. Jag vill istället granska redan formulerade texter och se i vilken utsträckning dem är queera utifrån några valda kriterier.

Inom ramen för den svenska kontexten finns det mer publicerat om queerteologi i artikelform. Den före detta missionspastorn Eva Reimers medverkar 2002 *lambda nordica* med sin artikel ”Utkast till en queer-teologi.” Reimers menar i sin artikel att det finns potential i queerteologin att lösgöra kristen tro från trångsynta tankar och moralism.¹⁸ Reimers menar att ett queert perspektiv skulle innebära att strålkastarljuset riktas mot hur förhållandet har sett ut mellan heteronormativiteten och kristendomen. Hon eftersöker även tolkningar av kristen tro och praxis som utgår från icke-heterosexuella erfarenheter. Reimer belyser också queera sätt att närma sig bibeln på – genom såväl bibelsyn som en tolkning av Jesus som queer.

Ett annat exempel på artiklar på ämnet återfinns i *Svensk kyrkotidning*, där det under det senaste decenniet publicerats ett antal texter, skrivna av den dåvarande doktoranden i systematisk teologi, Peter Forsberg. Artiklarna ”Queer teologi i gudstjänsten” och ”Queer högkyrklighet” ämnar exempelvis diskutera tillämpningar av queerteologi i det kyrkliga rummet.¹⁹

1.3 Material och metod

1.3.1 Material

Augustinus (354-430) fullständiga namn var Aurelius Augustinus. Han räknas som den största av fornkyrkans teologer för den västerländska kyrkan.²⁰ *Confessiones* (lat) eller *Bekännelser* räknas som den mest välkända av Augustinus alla skrifter. Augustinus skrev verket då han blivit biskop i Hippo och den uppskattas ha varit färdig år 397. I texten skildrar Augustinus partier av sin barndom, sin tid som anhängare av den gnostiska läran manikeismen och sedan som en bekännare av den katolska tron. Den brukar också beskrivas som världslitteraturens första biografi. Etikern Ragnar Holte framhåller att Augustinus intention med texten bör ses som att skriva en teologisk och filosofisk text där han använder sina egna erfarenheter för att beskriva en allmängiltig sanning.²¹

---

¹⁸ Reimers 2002, 121.

¹⁹ Se Forsberg 2009, 2011.

²⁰ *Augustinus* 2015.

²¹ Holte 2010, 8.

Bekännelser består i sin helhet av tretton böcker eller *libri* som de heter på bokens originalspråk latin. I en modern terminologi skulle dessa böcker kunna tituleras som kapitel men i den valda utgåvan för uppsatsen benämns de som böcker. De nio första böckerna följer en tidsaxel från Augustinus barndom, tonår och fortsätter in i vuxenlivet. I den tionde boken skildrar Augustinus sin nuvarande situation i skrivandets stund. De tre resterande böckerna består av bibeltolkning av Genesis.²²

Då jag inte behärskar det latinska språket läses boken i en svensk översättning. En översättning plockar givetvis bort nyanser som kan finnas i originaltexten. Här finns en avgränsning i mitt arbete då en översättning aldrig helt kan fånga alla nyanser i en text. Översättningen i den utgåva av *Bekännelser* som jag har valt är gjord av Bengt Ellenberger. Den gavs ut i en andra upplaga 2003 och är den enda svenska översättningen som har gjorts av alla tretton böcker sedan Anders Källströms utgåva från 1884. De nio första böckerna i *Bekännelser* finns sedan tidigare översatta av Nathan Söderblom (1905) och Sven Lidman (1921).

Augustinus är helgonförklarad inom den romersk-katolska kyrkan, men har även påverkat den lutherska kyrkans teologi. Så sent som 2015 publicerade teologen Elisabeth Gerle en studie om Luther och sinnligheten. Gerle menar att Augustinus hade en stor inverkan på Luther. I hennes studie av sinnlighet och Luther menar hon att det är omöjligt att inte lyfta fram Augustinus idéer. Augustinus inverkan på den lutherska traditionen är en anledning till att jag vill jämföra honom med en luthersk teolog.²³

KG Hammar (f.1943) var den första ärkebiskopen i Svenska kyrkan som offentligt gav sitt stöd för homosexuella.²⁴ Han fick också stor uppmärksamhet då han ställde sig positivt till könsneutrala äktenskap.²⁵ Augustinus brukar vanligtvis inte betraktas som en hbtq vänlig teolog. Jag menar att Hammar därför är en intressant teolog att analysera ur ett

---

²² Holte 2010, 7-8.

²³ Gerle 2015, 102. Se även Torbjörn Jonssons avhandling *Reformationens huvudfrågor och arvet efter Augustinus. En studie i Martin Chemnitz' Augustinusreception*, 1999.

²⁴ Teglund 2015.

²⁵ Se exempelvis Hammar 2004.

queerteologiskt perspektiv. Hans texter har till skillnad från Augustinus dessutom inte varit föremål för en queerteologisk studie som har publicerats inom akademien.²⁶

Karl Gustav, KG Hammar, prästvigdes för Svenska kyrkan 1965. Han är även docent i kyrkohistoria. Mellan 1997 och 2006 var Hammar ärkebiskop för Svenska kyrkan. I uppsatsarbetet har jag valt att använda mig av hans volym *Tecken och verklighet, Samtal om Gud och Ecce homo –efter tvåtusen år*. Det är tre separata böcker som 2006 gavs ut i en samlingsbok. De två första böckerna är skrivna under 1990-talet och den sista, *Ecce homo –efter tvåtusen år* gavs ut år 2000. Hammar beskriver i sin inledning att varje enskild bok skrevs med åtanke att den skulle vara hans sista. I efterhand menar han att det finns en gemensam fråga som återkommer i alla tre böckerna. Nämligen hur det är möjligt att med språkets hjälp samtala om G-U-D.²⁷

1.3.2 Metod

I uppsatsen önskar jag undersöka hur Augustinus och Hammars texter förhåller sig ur ett queerteologiskt perspektiv utifrån mina tre frågeställningar. Mina frågeställningar kommer således att vara ledande för mitt textstudium.

I min läsning av texterna kommer jag inte enbart att utgå från att författarna skriver ut deras förhållningssätt till exempelvis homosexualitet. Snarare är det andra tolkningsverktyg som kommer att användas. Det kan röra sig om teologernas egna referenser såväl som vilka exegetiska hänvisningar de använder sig av.²⁸ Jag kommer att uppmärksamma vilka benämning och analogier författarna använder när de beskriver det feminina och det maskulina. Detta gäller såsom i frågan om hur de ser på Gud. I Augustinus text finns ett tilltal till det gudomliga som stundvis är väldigt erotiskt. Detta kommer jag att uppmärksamma huruvida det kan tolkas ur ett queerteologiskt perspektiv. Ett annat tolkningsverktyg är att uppmärksamma tystnaden i texten. KG Hammar återkommer i *Tecken och verklighet, Samtal om Gud och Ecce homo –efter tvåtusen år* till att Gud är kärlek. Människans referensram för

---

²⁶ För queerteologiska läsningar av Augustinus se Ward 2013 och Burrus 2013.

²⁷ Hammar 2006, 9-10. Hammar gör en differens mellan GUD och ”Gud”. Med ”Gud” avser han de gudsbilder som människan med språkets begränsade hjälp kan föreställa sig. GUD är en gudsbild som sträcker sig bortom språkets gränser. Han hänvisar Hammar till att ha inspirerats av den kristna mystikens hållning till språkbruket för Gud. I uppsatsen kommer jag enbart att referera till Hammars mer mystiska föreställning om Gud. Jag kommer därför att skriva ”Gud” när jag hänvisar till Hammars syn på det gudomliga.

²⁸ Under Teoretiska perspektiv 1.5 kommer jag att redogöra mer för hur Loughlin hämtar stöd i sin tes genom queera bibeltolkningar.

att kunna beskriva Gud som kärlek menar Hammar är erfarenheten av kärlek i det egna livet. Här blir det utifrån Gerard Loughlins queerteologiska referensramar en öppning att tolka in att Hammar ser all kärlek som förenlig till att kunna beskriva Gud som kärlek. Andra saker som jag kommer att titta på i texten är kopplat till författarnas bildspråk, exegetiska referenser och begreppsanvändning.

Det finns dock ytterligare en aspekt att ta hänsyn till som exempelvis kyrkohistorikern Virginia Burrus använder i sin queera läsning av Gregorios av Nyssa. Hon ställer definitionen av queer i förhållande till hur förhållandena såg ut angående sexualitet och samlevnad i tiden för textens tillkomst. Detta kommer att tillämpas även på min studie av Hammars och Augustinus texter. Mitt textstudium är därför inte helt enligt en textorienterad tolkningsmodell som utgår från att texten lever sitt egna liv och är självständig i förhållande till författaren, tillkomstmiljö och läsare.²⁹

För att kunna föra en slutdiskussion om huruvida queerteologin är ett användbart perspektiv kommer jag också att lyfta in kritiska röster till mina resultat.

1.4. Avgränsning

Materialet för uppsatsarbetet kommer att omfattas av tryckt källmaterial. Jag har velat behandla Augustinus och Hammars teologi utifrån lika villkor i den grad det är möjligt varvid jag tycker att tryckta källor lämpar sig bäst. Därför har möjligheten att intervjua KG Hammar som är knuten till Lunds universitet och den institution där jag studerar blivit bortvald.

I materialvalet hade jag kunnat välja att jämföra Augustinus med andra svenska teologer. Nathan Söderblom och Gustav Aulén har gett ut betydligt fler böcker än Hammar och är dessutom mer internationellt erkända. Jag vill ändå mena att Hammars texter har en inverkan på den svenska nutida teologiska diskussionen, och att de därför är relevanta för den här studien. En annan aspekt att ta hänsyn till är att Hammars text är skriven ur ett subjektivt perspektiv, den är inte en akademisk text. Jag finner det motiverat att jämföra Hammars subjektiva text med *Bekännelser* som är skriven utifrån Augustinus personliga erfarenheter. Här menar jag att det finns en likvärdighet mellan texterna som gör att jag finner dem intressanta att analysera utifrån samma perspektiv.

---

²⁹ Vikström 2005, 89.

Ett alternativ till undersökning kunde varit att analysera flera olika verk utav respektive teolog och inte enbart utgå från *Bekännelser* och *Tecken och verklighet*, *Samtal om Gud* och *Ecce homo –efter tvåtusen år*. Augustinus har skrivit flera andra verk som varit underlag för teologiska diskussioner såsom *De Trinitate* och *De civitate Dei*. *De nuptiis et concupiscentia* är en avhandling som består av två böcker som ingår i hans anti Pelagianska skrifter. I avhandlingen framkommer Augustinus grundhållning till äktenskapet, vilken består i att det naturligt goda inom de äktenskapliga ramarna är själva intentionen att äktenskap ger upphov till avkomma.³⁰ Ett sådant material hade givetvis kunnat vara både spännande och fruktbart att analysera. Mitt val av *Confessions* grundar sig dels i att det är Augustinus mest berömda verk och som fått störst spridning. Ett annat skäl är att den tar avstamp i Augustinus personliga reflektion över hur en människa bäst finner vägen tillbaka till Gud. Däri föreställer jag mig att det kan finnas spännande formuleringar som kan vara användbara i en queer läsning.

I *Jag har inte sanningen jag söker den* från 2004 förs ett öppet och personligt samtal mellan Hammar och journalisten och författaren Ami Lönnroth. Inom ramarna för denna uppsats vill jag snarare granska de teologiska texter som Hammar själv har skrivit. Jag har valt att använda Hammars texter från den period då han var ärkebiskop i Svenska kyrkan och inte från hans bok *Släpp fången loss!: gud bland metaforer och apofatiska provisorier* från 2015. Orsaken är att jag vill granska texter som har skrivits då teologen besittit en maktposition. Både Hammars och Augustinus texter har skrivits när dem båda hade en hög position inom respektive kyrkotradition.

Ytterligare en avgränsning i uppsatsen är att queerteologin som kommer att appliceras på Hammars och Augustinus texter framförallt har ett västerländskt perspektiv.

1.5 Teoretiska perspektiv

1.5.1 Queerteologins utveckling

Till en början var queerteologin nära sammankopplad med identitetsbaserande och identitetspolitiska teologier såsom Gay and lesbian theology. Denna teologiska inriktning ägnade sig bland annat åt att bemöta och komma med motangrepp till bibeltolkningar och

---

³⁰ I den svenska utgåvan heter *De Trinitate Om treenigheten*, *De civitate Dei* heter *Om Gudsstaten*. *De nuptiis et concupiscentia* finns inte översatt till svenska. Den engelska titeln är *On Marriage and Concupiscentia*.

verbala kränkningar mot homosexuella.³¹ Den queerteologi som har gjort sig mer gällande under det senaste decenniet menar sig inte vara identitetsbaserad på samma sätt som tidigare. Queerteologin inom denna inriktning lutar sig mer mot queerteoretikern David Halperins definition av queer. Halperin menar att queer är en identitet utan essens. Queer vill omvandla och motverka föreskrivna identiteter.³² Queer rör alltså inte längre enbart personer som identifierar sig som exempelvis homo- eller bisexuella. Däremot så ifrågasätter queerteorin och queerteologin heteronormativiteten.

Gerhard Loughlin är en katolsk queerteolog som anammar Halperins definition av queer.³³ Han menar att det finns queera inslag i den kristna traditionen såväl som i sekulära kulturer. Min analys av Hammars och Augustinus utifrån ett queerteologiskt perspektiv kommer främst att utgå från Gerard Loughlins queerteologiska tankar.

1.5.2 Att återupptäcka det queera i den kristna traditionen

Loughlin menar som angivits att queerteologin liksom queerteorin söker det queera i både historiskt och modernt material.³⁴ En av queerteologins uppgifter är enligt Loughlin just att upptäcka det queera i både historiskt och modernt material.³⁵ De queera inslagen menar han finns bland texter och bilder genom hela den kristna traditionens historia.³⁶ Bland annat i tillgivenheten och fromheten hos den tidiga kyrkans mystiker och kyrkofäder. I sin inledning till antologin *Queer Theology – Rethinking the Western Body* uppger Loughlin även att det queera i queerteologin ligger i att den påstår att homosexualiteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen.

1.5.3 Gud är queer

Sitt yttrande om att kristendomen är queer demonstrerar Loughlin bland annat med att peka på Guds annorlundaskap i förhållande till människan. Gud är annorlunda i förhållande till den fallna värld som människan befinner sig i. Loughlin menar vidare att Guds namn borde vara queer eftersom Guds identitet saknar essens. Här ansluter han sig till tydligt till Halperins definition av queer.³⁷ Loughlin menar att denna definition av queer går att applicera hos

---

³¹ Forsberg 2010, 11, 19.

³² Loughlin 2007, 9.

³³ Forsberg 2010, 11, 19. Loughlin 2007a, 8.

³⁴ Loughlin 2007a, 8.

³⁵ Loughlin 2007a, 8-9.

³⁶ Loughlin 2007a, 9.

³⁷ Loughlin 2007, 9.

exempelvis Thomas av Aquino. Aquino klargör i *Summa Theologica* att Guds essens är Guds existens. Det enda som är möjligt att säga är att Gud *är*. Loughlin anser att teologiska formuleringar som förbiser det faktum att Guds väsen är radikalt okänt för oss människor uttrycker en straight teologi.³⁸

Loughlin demonstrerar också annorlundaskapet hos Gud med inkarnationen. Guds annorlundaskap blir enligt Loughlin tydligt i Jesusgestalten. Jesus själv visade på kontroversiella sätt att leva. Jesus är kyrkans grundare. Han uppmanade människor att öppna upp sina sätt att leva för att kunna ta emot och leva i Gudsriket. Jesus talade om att Gudsriket finns här, att det är nära men också att det ska uppenbaras i sin fullkomlighet när han återvänder. Enligt Loughlin ska kyrkan vara ett tecken på det kommande Gudsriket. Kristna är kallade till att vara ett tecken för det ankommande riket. Precis som queer ska vidga utrymmet för kulturella sammanhang och identiteter utöver den heteronormativa och föreställningen för hur kärleksrelationer ska se ut menar Loughlin att kyrkans uppgift är att öppna upp för andra sätt att leva.³⁹

1.5.4 Jesus som brudgum och queera äktenskap

Loughlin menar att det i den kristna traditionen alltid har funnits en föreställning om samkönade äktenskap. Åtminstone när det kommer till äktenskap mellan män. Detta argument bygger han på hur det i bibeln och i nattvarden finns föreställningar om ett äktenskap mellan det mänskliga och det gudomliga. Föreställningen om ett äktenskap mellan människor och det gudomliga finns redan i Gamla testamentet. Hos profeterna Jeremia och Jesaja finns Gud beskriven som Israels make.⁴⁰ I Nya testamentet återkommer bilden av Jesus som brudgum. Loughlin menar att Jesus som brudgum ger upphov till flera queera bröllopsmetaforer.

I evangelierna menar Loughlin att det finns exempel på hur Jesus ingår samkönade äktenskap med människor. I Joh 2:1-12⁴¹ återfinns texten då Jesus är på ett bröllop i Kana i Galileen. På bröllopet finns Jesu mor och hans lärjungar närvarande. Det står inte uttalat i texten vem det är som gifter sig. Loughlin menar att Jesus är brudgummen. Under bröllopet utför Jesus vinundret då han förvandlar vatten till vin. När Jesus gjort detta berättar texten att lärjungarna

---

³⁸ Loughlin 2007a, 10.

³⁹ Loughlin 2007a, 4-5.

⁴⁰ Loughlin 2007a, 1, 125. Jes 54:5, Jes 62:5, Jer 2:2. Se även Bibel 2000, uppslagsdel, ”brud, brudgum”.

⁴¹ Samtliga bibelhänvisningar i uppsatsen är från Bibel 2000 om inget annat anges.

trodde på honom. Lärjungarnas bekräftelse visar enligt Loughlin att de blir Kristi brudar, Jesus gifter med sina manliga lärjungar. Det som sker i texten om bröllopet i Kana är ett queerbröllop. En annan tolkning av bröllopet i Kana är att giftermålet äger rum mellan Jesus och Johannesevangeliets författare. Författaren urskiljs ofta som Johannes, son till Sebedaios. Denna tolkning finns porträtterad på olika sätt genom den kristna historien.⁴²

Jesus är också brudgummen till kyrkan. Eftersom kyrkan består av människor som kommit till tro på Kristus så är kyrkans medlemmar Kristi brudar. Loughlin ansluter sig här till en redan etablerad föreställning om att alla människor är kallade till att vara Kristi brud.⁴³ Äktenskapet mellan Jesus och kyrkan och dess medlemmar blir också tydligt i nattvarden. Nattvarden är enligt Loughlin det forum där kärleken praktiseras. Här menar Loughlin att Jesus är en älskare och brudgum som inte skiljer mellan könen på dem han älskar.

Beskrivningen av Jesus som brudgum i nattvarden blir enligt Loughlin metaforisk i den meningen att den refererar till att han ingår äktenskap med människans själ. Detta eftersom Jesus fysiska kropp inte finns kvar i den reella världen. Enligt Loughlin blir denna relation fortfarande sexuell, även om den är en andlig förening mellan en människas själ och Kristus. Den metaforiska bilden menar han erhåller sin sexuella status eftersom äktenskapet under så lång tid har varit sammankopplat med den sexuella fullbordan.

Den queera bröllopsmetaforiken som Loughlin beskrivit menar han står i kontrast till att majoriteten av alla kyrkor idag vägrar acceptera eller vill förrätta samkönade äktenskap. Det är enligt Loughlin ett förnekande av de queera symboler som alltid har funnits i den kristna traditionen. Symboler som både finns i de nytestamentliga texterna men också i kyrkans liv och praxis. Ett förekommande argument mot samkönade äktenskap är att dessa äktenskap inte kan resultera i barnalstrande på ett naturligt sätt. Bilden av Kristus som brudgummen visar enligt Loughlin på att äktenskapet främst handlar om förening. Han menar vidare att det inte heller finns någon hänvisning hos Jesus eller Paulus att äktenskapens syfte skulle vara barnalstrandet.⁴⁴

---

⁴² Loughlin 2007a, 2-3.

⁴³ Loughlin 2007a, 1.

⁴⁴ Loughlin 2007a, 5-6.

1.5.5 Andra teologiska röster

I analysen av Hammars och Augustinus texter vill jag ibland också bidra med andra teologiska röster som också diskuterat queerteologiska frågor i sina texter.

Virginia Burrus är professor i kyrkohistoria med inriktning på den tidiga kyrkan. Burrus har använt ett queerperspektiv i läsningar av bland annat Gregorios av Nyssa och Augustinus.⁴⁵ Burrus menar i en queer läsning av Gregorios texter *On Virginity*, *Life of Moses* och *Homily 12 on the Song of Songs*⁴⁶ att hans gränslösa åtrå till det gudomliga är ett argument som gör Gregorios av Nyssa till en queer kyrkofader.⁴⁷

Teologen Amy Hollywood's texter berör ofta den kristna mystiken. Hon har undersökt hur kvinnliga medeltida mystiker såsom Mechthild of Magdeburg's brukar ett erotiskt språk för att beskriva sin relation med Kristus. Hollywood kallar de medeltida mystikerna för "mystical queer". Även om Hollywood gör en åtskillnad mellan den sexuella åtrå och den religiösa åtrån som mystikerna uttrycker i sina skrifter så understryker hon att det erotiska språket utmanar de normativa gränserna. I de queera mystikernas texter menar hon att kön är instabila, den gränslösa åtrån som uttrycks kan varken kallas homo- eller heterosexuell.⁴⁸

Ola Sigurdson är verksam som professor i tros –och livsåskådningsvetenskap vid Göteborgs universitet. Han har bland annat skrivit om en alternativ tolkning till påståendet att kristendomen skulle vara kroppsföraktade. I sina arbeten använder Sigurdson inslag från såväl queerteologer som feministiska teologer.

Niklas Olaison är idéhistoriker och utbildad teolog. Han lett många kurser i queera-bibelstudier och drev tidigare bloggen www.queerteologi.se. I nuläget är han aktiv skribent på nättidningen Dagens Seglora.

Slutligen så använder jag mig även av litteraturvetaren Edith Halls tankar om Augustinus utifrån hennes bok *Adventures with Iphigenia in Tauris: A Cultural History of Euripides'*

---

⁴⁵ Burrus 2007.

⁴⁶ Texterna är ursprungligen skrivna på grekiska. *On Virginity* - *Περὶ παρθενίας* (*Peri parthenias*) *Life of Moses* - *Περὶ τοῦ βίου τοῦ Μωϋσέως* (*Peri tou viou tou Moiseos*) och *Homily 12 on the Song of Songs* - *Ἡ Δωδέκατη Ομιλία του αγ. Γρηγορίου Νύσσης στο Ἄσμα Ἀσμάτων* (*I Dodekati Omilia tou ag. Grigoriou Nissis sto Asma Asmaton*)

⁴⁷ Burrus 2007, 159.

⁴⁸ Hollywood 2007, 165-66.

Black Sea Tragedy. Edith Hall är verksam som professor i litteraturvetenskap vid Kings College i London. Hon är specialiserad på antikens litteratur. Hennes arbeten rör sig såväl inom såväl filosofi, dramatik och prosa.

1.6 Disposition

I uppsatsens andra kapitel redogör jag för resultatet av mina frågeställningar. Här kommer det även ibland att förekomma motargument till de resultat jag får fram. Ordningen som följer är att jag börjar med att redovisa resultatet från Augustinus text och därefter Hammars. Efter varje redovisad fråga kommer ett kort sammandrag. I tredje kapitlet följer först en sammanfattning utifrån mina resultat. Tredje kapitlet kommer att avslutas med en diskussion om Loughlins queerteologiska perspektiv kan vara fruktbart i den teologiska diskussionen. Här vill jag också se framåt och spekulera huruvida en fortsatt diskussion är möjlig.

2. Att läsa Augustinus och KG Hammar utifrån ett queerteologiskt perspektiv

2.1 Synen på Gud tolkat ur ett queerteologiskt perspektiv

2.1.1 Augustinus –älska Herren

Loughlin menar att Guds namn skulle kunna vara queer då människan inte kan säga något om Guds identitet förutom att Gud är. Han anser också att Gud är queer eftersom Gud är radikalt annorlunda i förhållande till människan och den fallna värld som hon lever i.

Augustinus definierar Gud som ”han” och ”Herren”. I den meningen har en uppfattning om Gud som inte kan kallas queer enligt Loughlins preferenser.⁴⁹

Vad som däremot kan tolkas som en queer syn på Gud i Augustinus text är hans gudsåtrå. Loughlin och flera andra teologer som har läst patristiska texter menar att texterna innehåller en queer dimension när det kommer till hur författarna beskriver sin relation med Gud. Denna relation benämner de som en gudsåtrå. Loughlin anser att den queera dimensionen i exempelvis Gregorios av Nyssa´s teologi ligger i att Gregorios värderar åtrån till det transcendentia. Loughlin skriver: ”But more important for queer theology, Gregory makes desire central to his theology, so that when our desires are rightly ordered they come to participate in the desire of the Trinity, the longing of God for God.”⁵⁰

Augustinus åtrå till det transcendentia i *Bekännelser* domineras av en åtrå till den första personen i treenigheten, nämligen Gud eller Herren som Augustinus också skriver.

Augustinus skriver i de inledande raderna att Herren är den som väcker människan att vilja lova honom. Människan är skapad till Gud och hennes uppgift är att lovprisa Gud. Augustinus bekräftar också denna relation genom att i jag-form uppge att han väljer Herren.⁵¹ Han beskriver också relationen som att det finns ett krav från Gud att Augustinus ska älska honom.

---

⁴⁹ Se exempelvis Augustinus *Bek.* 12.15.18.

⁵⁰ Loughlin 2007a, 20.

⁵¹ Augustinus *Bek.* 10.1.1.

Han skriver: ”Vad är jag för dig, att du bjuder mig att älska dig, att du vredgas och hotar mig med svårt elände om jag inte gör det?”⁵²

Längre fram i *Bekännelser* blir Augustinus beskrivningar och tilltal till Gud än mer lik en kärleksakt. Augustinus uppger att han vill dricka av Guds källa. Det är den som ska få honom att leva. Herren fyller Augustinus med en kärlek och längtan som får honom att bli blyg inför sig själv.⁵³ Han använder också uttryck som att människans hjärta blir havande genom Guds ande.⁵⁴ Augustinus bekänner i den Tionde boken att han alltför sent kom att älska Gud. Ändå lät Gud honom smaka på sin godhet och känna hans beröring. Emedan Gud har rört vid Augustinus sprider sig Guds väldoft som alltsedan dess får Augustinus att sucka efter honom.⁵⁵ Augustinus beskriver också att han älskar Herren med full övertygelse. Han är böjd att älska Herren, hela himlen och jorden och allt som ryms i dessa uppmanar honom till det.⁵⁶ Gud är Augustinus längtan och liv, hans hjärta och den han åtrår.⁵⁷

Augustinus mystiska och erotiska språk till det gudomliga utmanar de normativa gränserna för föreställningen om människans sexualitet och relationer. I anslutning till Loughlins föreställning om queer som en identitet utan essens blir även Amy Hollywoods analys av fornkyrkans mystiker och teologer intressant. Hollywood menar att det explosiva erotiska språket som författarna använder varken låter sig fångas av föreskrivna identiteter eller kategoriseras i moderna termer.⁵⁸ Augustinus tilltal till Gud blir således queer i den meningen.

Även Ola Sigurdson skriver om hur det finns inslag av en gudsåtrå hos vissa av de patristiska teologerna. Sigurdson skriver att kristna teologer som stod nära den antika tankevärlden ägnade sig åt vad han kallar en teologisk erotik. Sigurdson menar att Augustinus och Gregorios av Nyssa är två teologer som ger uttryck för denna teologi i sina texter. Hos dessa teologer menar Sigurdson att det antika begreppet *eros* som står för den begärande och självuppfyllande kärleken finner sin motsvarighet i det latinska ordet *amor*. När Augustinus använder *eros* eller *amor* menar Sigurdson att det handlar om kärleken till Gud. Sigurdson

---

⁵² Augustinus *Bek.* 1.5.5.

⁵³ Augustinus *Bek.* 12.10.10, 257.

⁵⁴ Augustinus *Bek.* 13.38.53.

⁵⁵ Augustinus *Bek.* 10.27.38.

⁵⁶ Augustinus *Bek.* 10.6.8

⁵⁷ Augustinus *Bek.* 1.4.4, 1.13.20, 2.3.5.

⁵⁸ Hollywood 2007, 165.

skriver också att Augustinus begär i *Bekännelser* inte kan mättas med den jordiska sexualiteten. Endast Gud kan mäta det oändliga begäret.⁵⁹

2.1.2 KG Hammar –det som sägs om Gud är alltid ofullständigt

KG Hammar inleder sin samlingsvolym med att understryka att det inte finns några språkliga uttryck som innehåller Gud. Människan behöver ändå ta hjälp av språket för att uttrycka vad Hammar kallar för en erfarenhet av ett ”mer” i tillvaron.⁶⁰ KG Hammars uppfattning om att Gud alltid är mer än det mänskliga språket har förmågan att kunna uttrycka kan jämföras med Loughlins förslag att Guds namn kan vara queer. Loughlin menar att Guds väsen är okänt för oss människor, det enda som kan sägas är att Gud *är*. Loughlin anser att teologiska formuleringar som förbiser det faktum att Guds väsen är radikalt okänt för oss människor uttrycker en straight teologi.⁶¹ Hammars uppfattning om det gudomliga rör sig inte i den kategorin utan har en queer karaktär enligt Loughlins preferenser. Hammar anser att det mänskliga språket ständigt bör vara öppet och medvetet om att det som sägs om Gud alltid är ofullständigt. Det faller därmed under den inte under den kategori som Loughlin definierar som en straight teologi. Om detta skriver Loughlin: ”For God’s being is indubitable but radically unknowable, and any theology that forgets this is undeniably straight, not queer.”⁶²

Hammars gudsbild är också queer i hänseende av att den inte låter sig fångas av en identitet. Gud som han också kallar för mysteriet, sträcker sig bortom en könsbestämmdhet av kvinnligt och manligt. Hammar skriver att människans erfarenheter av relationer bygger på manligt och kvinnligt. Det är orsaken till att språket om Gud blir könsbestämt. Dock så kan Gud inte kategoriseras som man eller kvinna. Han menar också att definitionen av treenigheten bygger på ett språk som inte låter sig begränsas av den mellanmänskliga uppdelningen av kön. Här använder Hammar formuleringar vilka är återkommande inom queerteologins tolkning av treenigheten. Han skriver att treenighetsläran visar på att Gud kan skapa och föda och att Anden utgår av Fadern och därigenom även av Sonen.⁶³

Hammar menar att han till stor del har inspirerats av den kristna mystikens språkhållning för det gudomliga. Eftersom det mänskliga språket inte kan omfatta Gud menar Hammar att det är viktigt att människan bereds möjlighet att få erfara det gudomliga. Ett annat namn för det

---

⁵⁹ Sigurdson 2006, 242, 416, 471.

⁶⁰ Hammar 2006, 9-10.

⁶¹ Loughlin 2007a, 10.

⁶² Loughlin 2007a, 10.

⁶³ Hammar 2006, 21, 28-9, 57, 94.

gudomliga hos Hammar är verkligheten. För Hammar innebär mystiken framförallt erfarenheten av Gud, den stora hemligheten och verkligheten.⁶⁴

Människans samhörighet med Gud är således en väsentlig del av Hammars syn på det gudomliga. Här finns även också en gudsåtrå i den meningen att människan längtar efter Gud. Människan menar Hammar har möjligheten att öppna sig mot Gud. Människans mål är enligt att förenas med denna verklighet.⁶⁵ Hammar återkommer även till bilden av Gud som relation. Gud älskar människor. Kärlek och relation förutsätter varandra. Människans relationer till varandra är personliga, Gud vill relation och är därför personlig.⁶⁶ Hammar menar att människan och Gud är beroende av varandra. Det är således inte enbart människan som behöver Gud. I den kristna traditionen menar Hammar att kan inte Gud vara förutan människan. Detta menar han blir tydligt i inkarnationen. I inkarnationen manifesteras Guds avbild tydligt i Jesus Kristus. Ordet som var redan i begynnelsen. Människan fanns med redan från början.⁶⁷

I Hammars beskrivning av Gud framkommer det följaktligen också en gudsåtrå. Denna gudsåtrå handlar om att människan kan öppna sig för Gud och slutligen också ska förenas med denne. Hammars tilltal till det gudomliga är dock inte alls lika passionerat och erotiskt som hos Augustinus. Hammars gudsåtrå handlar om att Guds och människans relation och att människans mål är att förenas med det gudomliga. Dock så är den inte queer i relation till Loughlins definition av hur exempelvis Gregorios av Nyssa upphöjer att människans åtrå ska vara riktad mot det transcendenta. I Hammars beskrivning finns också en större jämlikhet mellan Gud och människa än i Augustinus beskrivning.

2.1.3 Sammandrag

Augustinus tydliga benämning av Gud som ”Han” och ”Herren” innebär att hans gudsbild inte kan tolkas som queer utifrån preferensen att det är en identitet utan essens. Däremot så uppvisar hans erotiska och intensiva tilltal till Gud en stark gudsåtrå. Denna gudsåtrå tolkas av bland annat Loughlin som en queerteologisk aspekt hos patristiska teologer i deras relation till det gudomliga. KG Hammars har en explicit syn på Gud som det okända och mystiska som människan inte kan fånga med språkets hjälp. Han menar också att det gudomliga

---

⁶⁴ Hammar 2006, 33-5.

⁶⁵ Hammar 2006, 19.

⁶⁶ Hammar 2006, 93-4.

⁶⁷ Hammar 2006, 99-00.

sträcker sig bortom könsbestämtheter. Hammars syn på Gud kan förenas med Loughlins definition av att Guds namn kan vara queer.

2.3 Äktenskapet tolkat ur ett queerteologiskt perspektiv

Efter att ha diskuterat synen på Gud ur ett queerteologiskt perspektiv kommer nu frågan om äktenskapet. Loughlin menar på att det inom den kristna traditionen alltid har funnits en föreställning om queera äktenskap mellan män. I evangelierna talar Jesus om sig själv som brudgum. Han hävdar också att alla som kommer till tro på Kristus är kallade till att vara hans brud. Detta är en queer bröllopsmetafor som blir tydlig i nattvarden där Kristus inte skiljer på kön hos dem han älskar. Äktenskapet handlar utifrån Loughlins förståelse om förening snarare än om avkomma.

2.3.1 Augustinus –föreningen med Gud och Kristus

I texten framkommer det att Augustinus är förlovad med en kvinna men sedan väljer bort äktenskapet för att istället leva i en asketisk gemenskap med andra män.⁶⁸ Inför sitt beslut att leva i celibat refererar Augustinus till Paulus text i 1Kor 7:32ff. Texten talar om fördelarna för en man att inte vara med en kvinna. Äktenskapet leder till att mannen fokuserar på det som tillhör det jordliga livet. Augustinus associerar här bibeltexten med sina egna livsval. Han menar på att han skulle ha undvikit de ungdomliga lustarna och istället ha väntat på Gud. Det är Gud som är skaparen och det kommande livet.⁶⁹ Augustinus skriver vidare att det är skaparen och inte skapelsen som människan ska älska.⁷⁰ Augustinus menar att de köttliga lustar som har motverkat hans kärlek till Gud endast har uppfyllt behovet av att vara nyhetens behag.⁷¹

Augustinus inställning till att det är Herren som han främst ska älska kan utifrån ett queerteologiskt perspektiv tolkas som att Augustinus förbinder sig till ett löfte med Gud. Detta löfte kan liknas vid ett äktenskap. Ytterligare en aspekt av detta är att Augustinus beskriver hur att han var otrogen under den period i sitt liv då han ännu inte funnit Gud. Han

---

⁶⁸ Augustinus *Bek.* 10.29.40.

⁶⁹ Augustinus *Bek.* 2.2.3.

⁷⁰ Augustinus *Bek.* 2.3.6.

⁷¹ Augustinus *Bek.* 2.2.2.

beskriver sig som otrogen eftersom han inte älskade Gud.⁷² En återkommande bibeltext för Augustinus i *Bekännelser* är Jesu ord i Matt 7:8 som han verkar uppfatta handlar om människans sökande och löfte till Gud. Han menar att de som söker Herren skall lova honom, de som söker kommer också att finna honom. När människan slutligen finner Gud så ska hon lova honom. Också här påminner Augustinus beskrivning av människans förbindelse till Gud om ett äktenskap. Första steget är att söka efter en partner, när partnern väl är funnen behövs ett löfte och en överenskommelse för hur den relationen ska se ut.

Loughlins förståelse av äktenskapet utifrån den kristna traditionen är att det i första hand inte handlar om att producera avkomma. Han skriver vidare: ”Moreover it makes *union* rather than procreation the point of matrimony –neither Jesus nor Paul offer offspring as a reason for marriage. It is the meeting of human and divine that is given in the joining of bodies.”⁷³ Sett från ett yttre plan så kan det uppfattas som att Augustinus aldrig var gift. Men ur ett queerteologiskt perspektiv där Loughlin anser att äktenskapet främst handlar om förening med det så kan Augustinus ändå uppfattas som att ha varit gift.

I Augustinus alster *De nuptiis et concupiscentia*, skriver han dock mer utförligt att det naturligt goda för äktenskapet mellan man och kvinna är barnalstrandet.⁷⁴ Virginia Burrus menar att Augustinus syns ha haft en idealbild av äktenskapet som grundar sig i som bandet mellan Adam och Eva. Burrus menar exempelvis att kvinnan som i *Bekännelser* har fått namnet ”konkubinen” eller ”älskarinnan” intertextuellt kan tolkas som Augustinus maka. I 6.15.25 återger Augustinus hur kvinnan slits från hans sida. Det är enligt Burrus en häftig återspeglning av hur Eva skapades från Adams revben som också återkommer i Augustinus verk *De bono conjugali*. Augustinus beskrivning i sina verk tolkar hon också som en version av att mannen i Gen 2:24 lämnar sin far och mor och blir ett med sin hustru. Burrus skriver: ”In a lost paradise, the constraints of marriage are strangely entangled with the excesses of desire, it would seem.”⁷⁵ Detta är ett äktenskap som grundar sig i en överväldigande stark åtrå och inte enbart i syftet att alstra barn. Burrus analys ger en möjlighet att resonera kring hur Augustinus har ett ambivalent förhållningssätt till såväl äktenskapet som människan. Hennes resonering om äktenskapet stämmer dock inte överens med Loughlins queera syn på

---

⁷² Augustinus *Bek.* 1.13.21.

⁷³ Loughlin 2007a, 6.

⁷⁴ Den engelska titeln på verket är *On Marriage and Concupiscence*. Augustinus är här citerad i Clark, Richardson 1977, 72

⁷⁵ Burrus 2011, 13. I en engelsk översättning heter *De bono conjugali*, *Of the Good of Marriage*.

äktenskapet. Detta eftersom Loughlin grundar sin queerteologiska idé på människans förening med det gudomliga.

Det finns dock även en passage i *Bekännelser* där Augustinus liknar Kristus vid en brudgum. Tidigare i passagen har Augustinus uppgett hur Gud genom inkarnationen har stigit ned till människorna och kom att besegra döden med sitt liv. Augustinus fortsätter sitt resonering med att uppge hur Kristus ropar till människorna att återvända till honom. Människan ska återvända till det dolda rummet som han kom ifrån, nämligen jungfruns sköte. Han fortsätter: ”Där förenas han med mänsklig gestalt och dödligt kött, för att inte alltid skulle vara dödligt; därifrån kom han fram, såsom en brudgum som går ut ur sin kammare, och fröjdade sig såsom en hjälte att löpa sin bana.”⁷⁶

Föreställningen av Kristus som en brudgum handlar för Loughlin om hur Kristus ingår ett spirituellt äktenskap med människans själ. Loughlin menar att denna andliga förening erhåller en sexuell dimension eftersom äktenskapet fortfarande är starkt förknippat med den sexuella fullbordan. Den homoerotiska dimensionen av män som älskar en ”manlig” Gud var mer synlig när celibatet var en attraktiv livsstil.⁷⁷ Utifrån den beskrivningen så visar Augustinus upp ytterligare en dimension när han efter att han efter sitt beslut att leva i celibat skriver att han åkallar Gud till sin själ.⁷⁸

Augustinus föreställning om Kristus som brudgummen och den äktenskapliga föreningen mellan människan och Kristus återfinns i samma artikel av Virginia Burrus som det tidigare exemplet. Bilden av Kristus som en brudgum som lämnat sin kammare är enligt Burrus hämtad ur Ps 19:6: ”den liknar en brudgum som lämnar sin kammare, en hjälte som gläds åt att löpa sin bana.” Burrus menar att Augustinus i texten pekar på att det är i jungfruns sköte som den inkarnerade guden kan omvandlas till en mänsklig gestalt. Här blir det enligt Burrus tydligt att Augustinus sammanför psalmistens brudgum med jungfruns sköte. Resultatet blir enligt Burrus ett äktenskap mellan människan och Kristus. Augustinus tycks enligt Burrus uppfatta den kosmiske Kristus som en brudgum som växlar mellan att vara människan nära och att dra sig tillbaka.⁷⁹

---

⁷⁶ Augustinus *Bek.* 4.12.19.

⁷⁷ Loughlin 2007a, 5, Loughlin 2007b, 126.

⁷⁸ Augustinus *Bek.* 13.1.1.

⁷⁹ Augustinus *Bek.* 4.12.19.

Augustinus övertygande kärlek till Gud i *Bekännelser* går inte att ta miste på. Frågan kvarstår om hans beskrivning av Kristus som en brudgum som ingår äktenskap med människan innebär att han själv identifierar sig som Kristi brud. I texten använder Augustinus pronomen ”vi” när han beskriver vilka som Kristus uppmanar att återvända till honom. Min tolkning är att han inkluderar sig själv bland dem som Kristus tillkallar åt sig. Med hänseende till att han i föregående mening har kallat Kristus för brudgum så finns det potential till att Augustinus kan identifiera sig som Kristi brud. Om Augustinus identifierar sig som Kristi brud finns det fog för vad Loughlin beskriver som ett spirituellt äktenskap. Detta äktenskap bygger på förening och inte avkomma.

2.3.2 Hammar –kyrkan som ska ställa sig i kärlekens tjänst

Hammars text innehåller inga redogörelser eller förmaningar om hur det kristna äktenskapet ska utformas. Med utgångspunkt i Loughlins förståelse av nattvarden som en aspekt av hur Kristus ingår ett spirituellt äktenskap med människan ska nu en queerteologisk tolkning göras utifrån främst ett parti i Hammars text.

I sin bok gör Hammar en utläggning om den uppståndne Jesus möte med lärjungen Petrus i Joh 21:15ff. Texten har vanligen tolkats som att den berättar om att Jesus utser Petrus till att bli kyrkans ledare. Denna definition instämmer Hammar i. I samband med att Jesus ger Petrus uppdraget frågar han Petrus tre gånger om denne älskar honom. Hammar tolkar Jesus upprepade fråga som att Jesus vill understryka för Petrus att kyrkans grund måste bestå av kärlek. Hammar menar att kyrkan blir oanvändbar om den inte ställer sig i kärlekens tjänst.

Istället för att ställa sig i kärlekens tjänst så menar Hammar att kyrkan historiskt ägnat sig åt sådant som kan revideras och formuleras. Det innefattar också den kärlek som kan kontrolleras. Han belyser att kärleken och mystiken trots detta har funnits under ytan genom hela kyrkans historia.⁸⁰ Utifrån en queerteologisk blick på Hammars text väcks en nyfikenhet för detta uttalande. Hammars ovanstående resonemang är inte explicit i vilken kärlek han menar att kyrkan har kontrollerat. Däremot skriver han i boken också om sin önskan att kyrkan kunde uppfattas som mer öppen av dem som får höra om kyrkan utanför ”murarna”. I bästa fall menar Hammar att ingen människa ska behöva uppleva ”murar” mellan sig och sin

---

⁸⁰ Hammar 2006, 123-5.

relation till kyrkan.⁸¹ Det är tydligt att Hammar menar på att kyrkan har satt upp en gräns mellan sig och människor.

Enligt Loughlin så är nattvarden det forum där den kristna kärleken konkretiseras. Han menar att det inte är möjligt att stänga ute homosexuella personer från denna gemenskap. Loughlin skriver vidare att nattvarden förenar alla med Kristus. Nattvarden blir i en symbolisk tolkning ett forum för såväl heterosexuella som homosexuella äktenskap.⁸² Den är en metafor för ett queerbröllop. Hammars förtydligande om att Jesus menar att kyrkan blir värdelös om den inte ställer sig i kärlekens tjänst skulle kunna förenas med Loughlins queera bröllopsmetafor om nattvarden. Inte i den meningen att Hammar explicit skriver om nattvarden. Snarare utifrån en tolkning att uppdraget som Petrus får av Jesus att leda kyrkan också handlar om att fortsätta att dela Kristi kropp och blod i nattvardsgemenskapen. Hammars explicita uttalande om att kärleken ska ha företräde blir ur en aspekt förenligt med Loughlins bild av Kristus som ingår ett spirituellt äktenskap med alla människor som vill tro på honom. Då Hammar i textpartiet inte sammanför nattvarden och kyrkans uppdrag blir det ändå svårt att mena att Hammars resonemang kan förenas med Loughlins förståelse av nattvarden som ett queerbröllop.

2.3.3 Sammandrag

I *Bekännelser* uppger Augustinus upprepade gånger hur han vill lova Gud. Hans löfte och beskrivningar av dessa kan liknas vid ett äktenskap. I texten finns även potential till att Augustinus kan identifiera sig själv som Kristi brud. På ett yttre plan är det utifrån texten tydligt att Augustinus aldrig var gift. Med hänseende till Loughlins definition av äktenskapet och Augustinus löfte till Gud, samt hans beskrivning av Kristus som brudgum, är det möjligt att ur ett queerteologiskt perspektiv mena att Augustinus ingick ett spirituellt äktenskap med det gudomliga. Då Jesus i Johannesevangeliet överlämnar ledarskapet för kyrkan åt Petrus menar Hammar att Jesus vill understryka för Petrus att kyrkan blir värdelös om den inte ställer sig i kärlekens tjänst. Hammars inställning till att kyrkan ska ställa sig i kärlekens tjänst är en möjlighet till en förening med Loughlins föreställning av Kristus som ingår ett spirituellt äktenskap med människor. Detta spirituella äktenskap blir tydligt i nattvarden. Då Hammar inte gör kopplingen mellan kyrkans uppdrag och nattvarden är det dock inte möjligt att förena Hammars resonemang med Loughlins bröllopsmetaforik.

---

⁸¹ Hammar 2006, 60.

⁸² Loughlin 2007a, 6-7.

2.4 Homosexualiteten som central snarare än marginaliserad i kristen tradition

Loughlin menar att queerteologin är queer eftersom den hävdar att homosexualiteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen. Dessa queera inslag finns i texter och bilder genom hela den kristna traditionens historia. Det har nu blivit dags att undersöka huruvida denna aspekt av queerteologin ryms i Augustinus och Hammars texter.

2.4.1 Augustinus –om manlig vänskap

Ingenstans i *Bekännelser* uttrycker Augustinus kärlek till en kvinna. De nära relationer som han beskriver är, med undantag för modern Monnica, mellan honom och andra män. Den konkubin som han har en långvarig relation med verkar inte vara en person som han älskar, även om hon betyder mycket för Augustinus.⁸³

Den enda dödliga som Augustinus uttrycker att han älskar är en manlig vän. Deras vänskap beskrivs av Augustinus som varm och brinnande. Augustinus uttrycker att deras vänskap gav honom den största glädjen han fått uppleva i sitt liv. De har knappt känt varandra i ett år då vännen dör till följd av feber. I versen efter dödsbudet ifrågasätter Augustinus Guds handlingar. Det är ovanligt att Augustinus ifrågasätter Gud så som i samband med vännens bortgång. Att vistas i hemstaden blir en plåga för Augustinus, ständigt påminns han om vännen och vad de gjorde tillsammans. Han uppmanar sin sorgsna själ att sätta sitt hopp till Gud, men hon lyder inte.⁸⁴ Sviterna efter vännens död får Augustinus att lämna Tagaste för Kartago.⁸⁵

I samband med vännens död diskuterar Augustinus tanken på självmord. Något som inte fullföljs bland annat för att han menar sig frukta döden och hellre vill leva. Han beskriver också att rädslan och föraktet mot döden växt sig starkare ju mer han älskade vännen. Augustinus är också osäker på om han vill mista sitt liv för den andre såsom Orestes gör för Pylades.⁸⁶

Det är värt att notera att Augustinus refererar till dessa figurer i den grekiska mytologin. Relationen mellan Orestes och Pylades i den grekiska mytologin har varit föremål för en

---

⁸³ Augustinus *Bek.* 6.15.25.

⁸⁴ Augustinus *Bek.* 4.4.9. I den tidiga kristna traditionen var det vanligt förekommande att själen benämndes som feminin. Stuart 2007, 71.

⁸⁵ Augustinus *Bek.* 4.4.9-4.7.12.

⁸⁶ Augustinus *Bek.* 4.6.11

homoerotisk tolkning. Bland flera så hänvisar litteraturvetaren Edith Hall till att deras relation tolkats som en jämställd sexuell relation. Särskilt utifrån dialogen *Erotos* som tillskrivits den antika författaren och retorikern Lucian. Hon anvisar också till att Augustinus hänvisning till Orestes och Pylades i *Bekännelser* har varit den del av argumenten i fråga om Augustinus hade sexuella relationer med andra män. Vidare skriver Hall att det inte skulle vara förvånande om Augustinus haft homoerotiska relationer i sin ungdom. Detta med hänseende till att han växte upp i romarriket som präglades av den hedniska kulturen. Augustinus väljer att inte offra sig för sin vän. Han tar enligt Hall på så sätt avstånd från den lidelsefulla kärleken som utspelas i historien mellan Orestes och Pylades. Detta, menar hon utesluter ändå inte att det fanns sexuell åtrå mellan honom och hans vän.⁸⁷

Filosofen Alan Soble menar däremot att det saknas bevis för huruvida Augustinus hade sexuella förbindelser med män eller inte. Han kritiserar historikern John Boswell för att ha påstått att det finns tecken på att Augustinus skulle ha haft sex med män. Soble ser inget kontroversiellt i att Augustinus värnar om den manliga vänskapen. Inte heller att han vill bilda hushåll och praktisera askes med sina manliga vänner. Detta var inget uppseendeväckande för den kontext Augustinus levde i. Det finns menar Soble, ett intresse i att försöka tolka in *vissa* författares texter som en anspelning på homoerotik. Augustinus texter har varit ett föremål för detta.⁸⁸

Virginia Burrus menar ändå att det i Augustinus återgivande av sin manlige vän i Den tredje boken finns inslag av erotisk upphetsning och ”gendered inflection”. En aspekt som Burrus nämner är att Augustinus i *Bekännelser* namnger flera som han känner och träffar. De enda som inte nämns vid namn i boken är konkubinen samt den manlige vännen. Burrus anser att det är de personer som Augustinus uttrycker den största lidelsen för i boken. Då Augustinus i boken skriver att han drog in vännen i manikeismen så förflyttas fokus. Problemet syns vara att båda är anslutna till manikeismens lära. Burrus menar att det leder läsaren bort från ett annat möjligt problem för Augustinus. Nämligen att det skulle finnas en sexuell anspelning mellan honom och vännen. Burrus menar att det hänger samman med den idealbild Augustinus har av äktenskapet. Grunden är bandet mellan Adam och Eva och den idealbilden står i spänning med de erfarenheter han faktiskt beskriver i sina texter.⁸⁹

---

⁸⁷ Hall 2013, 107-8.

⁸⁸ Soble 2002, 552, 548.

⁸⁹ Burrus 2011, 17.

Burrus uppfattning om hur Augustinus idealbilder krockar med vad han faktiskt beskriver i sina texter kan sammankopplas med hur Loughlin menar att det mest ortodoxa i själva verket kan vara väldigt queer.⁹⁰ Med hjälp av Halls och Burrus tolkning så är det möjligt att bekräfta Loughlins påstående att homosexualiteten finns i den kristna traditionens texter.

2.4.2 Hammar –den gränslösa kärleken

Hammar påvisar upprepade gånger i sin bok att Gud är kärlek. Denna beskrivning av Gud återfinns i 1 Joh 4.16. Föreningen mellan Gud och människan menar Hammar förutsätter kärlek. Kärleken från Gud menar Hammar är en gåva. Den går inte att förtjäna utan är omotiverad.⁹¹ Loughlin som hänvisar till samma bibelställe som Hammar pekar också på att Gud är kärlek och att människan får ta del av Guds omotiverade kärlek. Loughlin menar att människor i kyrkan anser att de är med och bidrar till den omotiverade kärleken som Gud skänker människan. Han skriver: ”Must they not then accept the love that people find –by which they are found –even when it is queer love?”⁹²

Hammar riktar en kritik mot den kristna tron då han menar att den för många människor inte framstår som grundad i kärlek. Kristen tro ska vara ett uttryck för kärlekens relationer till allt i skapelsen och alla människor.⁹³ Ur ett queerteologiskt perspektiv kan dessa människor som Hammar menar inte upplever Kristen tro som grundad i kärlek vara personer som exkluderats från kyrkan på grund av sin sexuella läggning. Hammars resonering om att kristen tro ska förmedla kärlek till alla människor kan vara ett svar på Loughlins ovanstående citat. Nämligen att människor i kyrkan måste acceptera queer kärlek.

Den gränslösa kärlek som Hammar identifierar hos Gud finns också hos Jesus. Den kärlek som Jesus visar är liksom Guds kärlek omotiverad. Att leva i Jesu efterföljelse innebär att bete sig som Jesus, Hammar menar att det handlar om att älska utan gränser och motivationer. Det finns inga gränser mellan Jesus och människor. Jesus introducerar detta med det dubbla kärleksbudet. Detta blir för Hammar också tydligt genom alla de marginaliserade människor som Jesus umgås med i evangelierna.⁹⁴

---

⁹⁰ Loughlin 2007a, 9.

⁹¹ Hammar 2006, 127.

⁹² Loughlin 2007a, 6.

⁹³ Hammar 2006, 179.

⁹⁴ Hammar 2006, 153-158.

I Hammars resonemang om kärlek finns inget som tyder på att den kärlek som varken Gud och Jesus skänker människor skulle exkludera någon på grund av dennes sexuella läggning. I den bemärkelsen går hans resonemang att jämföra med Loughlins. Hammar menar att Jesus inte drar gränser mellan sig och människor, Loughlin menar att Jesus inte skiljer på vilka människor han bjuder in att fira nattvard med. I en mening så framstår således Hammars text som att han anser att Gud och Jesus främjande av all kärlek och relationer också innebär att de accepterar samkönade relationer.

Ur ett så kallat icke-queerteologiskt synsätt finns det andra sätt att se på huruvida kristen tro är förenligt med samkönad kärlek. Anders Gerdmar, docent i Nya testamentets exegetik är kritisk till queerteologin. Han menar att trots att Gud älskar alla människor så innebär det inte att Gud accepterar alla livsstilar. Gerdmar anser att varken den konstruktivistiska synen på kön eller queerteologi går att förena med kristen tro. Till skillnad från queer som är normkritisk finner han att det han kallar för klassisk och biblisk kristendom har en normpositiv hållning. Hbtq och queerteologi är inte kompatibelt med tro.⁹⁵ Gerdmars resonering bygger på att kön enligt bibeln är något skapelsegivet som han menar inte ifrågasätts i bibeln. Gerdmar menar att bibeln dessutom innehåller en sexualsyn som inte accepterar samkönat sex. Utifrån dess texter är det tydligt att homo- och bisexuell praxis är förbjudet.⁹⁶

Gerdmar är också kritisk till queerteologiska påståenden om att Jesus syn på samkönade relationer troligen skiljde sig från sin omgivning. Det är inte möjligt att anta att Jesus accepterade samkönade relationer utifrån att han umgicks med marginaliserade personer såsom kvinnor, barn och kultiskt orena personer. De queera tolkningar som har gjorts på vissa nytestamentliga bibeltexter menar Gerdmar frånsäger helheten i Jesus syn på sexualitet. Som jude anslöt han sig med stor sannolikhet till den dåvarande lagens syn på sexualitet. Gerdmar skriver också att Jesus inte gör några uttalanden som tyder på att han accepterar något äktenskap utöver det mellan en man och en kvinna.

Det finns också menar han moraliska problem med queerteologiska tolkningar av bibeltexter. En sådan tolkning är att officeren och hans tjänare i Luk 7:1-10 har en samkönad relation som Jesus inte fördömer eller korrigerar. Problemet menar Gerdmar blir att Jesus då skulle

---

⁹⁵ Gerdmar 2014.

⁹⁶ Gerdmar 2012.

legitimera pedofili eftersom tjänaren med stor sannolikhet är minderårig.⁹⁷ Ett annat problem med den queerteologiska tolkningen som Gerdmar uppfattat är att den läser in det sexualiserade i relationer som inte är erotiska. Gerdmar menar att vän –och familjerelationer i bibeln som den mellan Rut och hennes svärmor Noomi blir sexualiserade i en queerteologisk tolkning. Hammars tolkning att om Guds omotiverade kärlek och att Jesus inte drog några gränser mellan sig själv och andra människor kan utefter Gerdmars uppfattning om kristen syn på sexualitet vara mångtydig.

Loughlin lyfter fram den idéhistoriska betydelsen i förhållande till vad bibeln anser om homosexualitet. I den grekisk-romerska kontexten handlade den sexuella akten om att den ena parten blev dominerad av den andre. Kvinnan var den passiva som skulle bli penetrerad. Därför var det inte passande för en man att vilja bli penetrerad. En man kunde däremot penetrera en pojke som ännu inte ansågs ha blivit man och därför hade samma funktion i den sexuella akten som kvinnan. Samkönat sex handlade vidare inte bara om att känna åtrå till en person av samma kön. Det var också åtrån till att inta rollen som det andra könet. Detta synsätt menar han skiljer sig markant från en samtida benämning av samkönad kärlek. Personer som identifierar sig som homosexuella vill identifiera sig som sitt eget kön och attraheras samtidigt av andra personer som har samma genitala delar som de själva.⁹⁸

Även queerteologen Niklas Olaison ser bibelns syn på samkönat sex utifrån ett idéhistoriskt perspektiv. Olaison uppger att bibeln inte har så mycket att säga om det som sedan 1869 benämns som homosexualitet. Det fanns säkerligen människor som hade samkönat sex i den samtid då bibeltexterna nedtecknades. Han menar dock att människor inte kategoriserades utifrån sin sexualitet på samma sätt som idag. Vad som nu kallas för heterosexualitet och homosexualitet handlar om identitet och livsstil och inte enbart om sex. Vidare indikerar han på att Jesus såväl som Paulus fördömer snarare än förskönar den traditionella synen på familjen i den dåvarande judendomen och i romarriket. Jesus nämner aldrig något om homosexualitet, varken fördömande eller förskönande.⁹⁹

---

⁹⁷ Gerdmar hänvisar till att i parallelltexten i Matt 8:5-13 kallas tjänaren i originaltexten för *παῖς* (*pais*) som också kan betyda son och antyda att det är en pojke. Gerdmar 2014.

⁹⁸ Loughlin 2007b, 117.

⁹⁹ Olaison, 2010.

2.4.3 Sammandrag

Den enda dödlige som Augustinus uttrycker sin djupaste kärlek och passion för i *Bekännelser* är en manlige vän. Augustinus relation med vännen har varit ett förekommande tolkningsobjekt i frågan Augustinus hade sexuella förbindelser med andra män. Burrus analys skulle tillsammans med Halls kunna stödja Loughlins påstående om homosexualitetens plats i den kristna traditionen. I Hammars text finns inget som tyder på att den kärlek som Gud och Jesus skänker människor skulle exkludera någon på grund av dennes sexuella läggning. Det finns heller inga explicita delar där han uttrycker att de accepterar homosexualitet. Ur ett queerteologiskt perspektiv är det möjligt att tolka Hammars resonemang som att han menar att Gud och Jesus accepterar all kärlek. Därmed skulle det bekräfta Loughlins påstående. Hammars uttalande kan dock uppfattas som mångtydigt och kan diskuteras på olika sätt.

3 Avslutning

3.1 Sammanfattning

Syftet med uppsatsen har varit att analysera Augustinus och KG Hammar ur ett queerteologiskt perspektiv. Då en central del av queerteologin är att återupptäcka det queera i den kristna traditionen, såväl i historiskt som modern material, har jag valt att granska utvalda texter av Augustinus och KG Hammar. För att besvara syftet har jag använt mig av tre frågeställningar

- Hur kan Augustinus och KG Hammars syn på Gud uppfattas ur ett queerteologiskt perspektiv?
- Hur kan äktenskapet tolkas ur ett queerteologiskt perspektiv utifrån Augustinus och Hammars texter?
- Hur förhåller sig Hammars och Augustinus texter utifrån Gerard Loughlins påstående att homosexualiteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen?

Mina slutsatser är att Augustinus språk för Gud genomgående är maskulint. Det går därmed inte in under benämningen av queer som en identitet utan essens. Det tilltal som Augustinus riktar mot Gud i *Bekännelser* kan tolkas som erotiskt. Den gudsåtrå som han uttrycker uppvisar samma tendenser som patristiken Gregorios av Nyssa. Denna gudsåtrå menar Loughlin och Burrus gör Gregorios till en queer kyrkofader. Denna syn på Gud är också queer i bemärkelsen att den skiljer sig från de normativa förväntningarna som finns på sex och relationer. Hammar uttrycker också en gudsåtrå som dock inte är lika passionerad och intensiv som Augustinus. Den kan därmed inte betraktas som queer. Loughlins uppfattning om att queer skulle kunna vara namnet på Gud passar in på hur KG Hammars definierar det gudomliga. Hans definition blir inte vad Loughlin kallar för en straight teologi utan har en queer karaktär enligt Loughlins preferenser.

Augustinus beskrivning av människans löfte till Gud kan liknas vid ett äktenskap. I Fjärde boken liknar han också Jesus vid en brudgum. Ur ett queerteologiskt perspektiv av äktenskapet kan Augustinus löfte till Gud och hans refereringar av Kristus som brudgum tolkas som att Augustinus ingår ett spirituellt äktenskap med det gudomliga. Hammar refererar till att Jesus lämnar över ledarskapet till kyrkan åt Petrus. Att leda kyrkan handlar också om att fortsätta dela Kristi kropp och blod i nattvarden. Hammars explicita inställning till att kyrkan ska ställa sig i kärlekens tjänst kan dock inte förenas med Loughlins queera

bröllopsmetaforik. Det hade krävts att Hammars text tydligare hade kopplat kyrkans uppdrag och nattvarden med varandra.

Jag ställde också frågan huruvida Loughlins påstående att homosexualiteten är mer central än marginaliserad i den kristna traditionen förhåller sig i Hammars och Augustinus texter. Augustinus passionerade beskrivning av sin manliga vän i *Bekännelser* har fångat min blick liksom flera andras. Alan Soble anser att det inte finns hållbara argument för huruvida Augustinus hade sexuella relationer med andra män. Edith Hall anser att det är inte är uppseendeväckande med tanke på den miljö Augustinus levde i. Burrus menar att det finns inslag av erotisk upphetsning och "gendered inflection" i Augustinus återgivande av sin manlige vän i *Bekännelser*. Augustinus skulle med stöd av Burrus och Halls uppfattning kunna närma sig Loughlins påstående om homosexualiteten som närvarande i den kristna traditionen.

Hammar återkommer i sin text till att Gud är kärlek. Guds kärlek är gränslös och omotiverad. Han menar också att Jesus inte drar några gränser mellan sig och människor. I en mening stödjer Hammars text Loughlins påstående. Texten innehåller dock inget explicit uttalande som stödjer en samkönad kärlek. Det å andra sidan inte heller något som tyder på det motsatta. Frågan om det innebär att Jesus accepterar homosexualitet kan diskuteras på olika sätt. Anders Gerdmar menar att bibeln har en samstämmig syn som förbjuder homo- och bisexuell praxis. Loughlin och Olaison lyfter ett idéhistoriskt perspektiv som menar att det finns en skillnad i samkönat sex under den grekisk-romerska perioden och det som idag kallas för homosexualitet.

3.2 Diskussion

Tillför queerteologin något till den teologiska diskussionen? Eller är det som Anders Gerdmar skriver att den queerteologiska tolkningen vill läsa in det sexuella i texter som inte har erotiska motiv? Gerdmars kritik mot queerteologin skulle kunna finna fog i ett påstående att Augustinus passionerade beskrivning av sin manlige vän tyder på att det finns en homoerotisk attraktion från Augustinus håll. Eller att Hammars uppfattning om att Jesus inte drar gränser mellan sig och andra människor innebär att Jesus var öppen för samkönat sex och relationer. Hans kritik skulle också kunna vändas mot Loughlins bröllopsmetaforik om Kristus som en queer brudgum. En brudgum som inbjuder alla människor att vara delaktiga i delandet av

hans kropp och blod i nattvarden. Å andra grundar sig Gerdmars uppfattning utifrån hans bibelsyn där kön ses som något skapelsegivet och enligt honom inte är förenligt med queer.

En annan fråga som kan ställas är om och hur queerteologin kan tillföra något till nutida texter som likt Hammars inte explicit uttrycker en positiv eller negativ inställning till homosexualitet. I teologiska texter som inte explicit uttalar om de är för eller emot samkönade relationer kan det på ett sätt vara bortkastat att leta efter det queera hos dem. Loughlin själv skriver att det är en skillnad mellan synen på samkönat sex under den grekiska-romerska tiden och samtida människor som vill leva med en partner av samma kön. Jag tolkar det som att han menar att det som i nutida mening kallas homosexualitet inte kan appliceras direkt på exempelvis biblisk syn på samkönat sex. Det finns här en risk för att en queerteologi enligt Loughlins påstående spelar ut sig själv. Följaktligen är detta en fråga som är viktig att undersöka vidare.

I denna fråga anser jag att Eva Reimers har en begreppsförklaring som skulle kunna appliceras på Loughlins påstående att homosexualitetens plats i den kristna traditionen. Reimers definierar ett sätt att beskriva de relationer i bibel som inte kan sägas vara vad i en nutida mening skulle kallas som homosexuella. Reimers beskriver istället dessa relationer som att de är viktiga och starka. Här exemplifierar hon med Rut och hennes svärmor Noomi och David och Jonatan. Relationerna är också välsignade av Gud trots att de inte är tänkta åt fortplantning. Dessa relationer är ömsesidiga och jämlika. Detta är en viktig aspekt då relationen mellan kvinnor och män var långt ifrån jämlika¹⁰⁰.

Ett annat problem med Loughlins queerteologi är att den tenderar att eliminera vissa grupper. I Loughlins fall kan hans queerteologi kritiseras för att den, liksom den grekiska-romerska kulturen blir alltför fallosinriktad.¹⁰¹ Han menar att den kristna traditionen alltid har föreställt sig queera äktenskap, åtminstone mellan män. Män har under hela kristendomens historia spelat rollen som Kristi brud. Vidare så kretsar hans queera exempel från bibeln nästan uteslutande kring manliga karaktärer. Föreställningen om Kristus som brudgum som ingår ett spirituellt äktenskap med dem som kommer att tro på honom är spännande och ställer nya frågor till teologin. Risken blir att den enbart kan vara identifierande för män. Om hans

---

¹⁰⁰ Se Reimers 2002.

¹⁰¹ Jesper Svartvik har skrivit om den grekisk-romerska kulturen som fallosinriktad, se Svartvik 2006, 300.

queerteologi ska vara inkluderande så behöver den även hitta flera vägar att belysa det lesbiska och feministiska perspektivet. Här kan det vara intressant för queerteologin att fokusera på andra personer i bibeln såsom Maria som återfinns som Jesu mor och Maria från Magdala.

Begreppet queer som en identitet utan essens spelar en viktig roll i den teologiska diskursen när det kommer till frågan om guds annorlundaskap. Om det skulle vara möjligt att benämna Hammars apofatiska uppfattning om Gud som queer tror jag att den teologiska diskussionen kan få nya spännande riktningar. Både i förhållande till hur människan uppfattar sig själv och Gud.

En annan ingång till att tolka den kristna traditionen kan vara att utgå från begreppet nåd. Sigurdson introducerar en teologisk erotik som är hämtat från teologen Rowan Williams artikel ”The Body’s Grace” från 1989. Vad som vore intressant är att läsa bibeln och historiska dokument utifrån Williams förståelse av nåd. Williams menar att hela frälsningshistorien och människans fusion i nattvardsgemenskapen visar att Gud åtrår människan. Häri ligger en åtskillnad från det gudsbegär som har framkommit hos exempelvis Augustinus i uppsatsens analys. Williams modell tar avstamp i att Gud åtrår människan. I en teologisk mening blir det en nåd för människan att förstå sig själv som åtråvärd. Williams menar vidare att bibeln är full av beskrivningar om hur Gud åtrår människan. Gud åtrår människan såsom Gud åtrår sig själv i treenigheten. Att vara åtrådd av Gud kan också visa sig i mötet med andra människor. Människan som älskas av Gud omvandlas på samma sätt som en människa gör i ett intimt sexuellt möte med en annan människa. Guds kärlek befriar människan till att älska sin nästa.¹⁰²

En annan synvinkel att också ta i beaktning är teologen Graham Wards uppmaning att söka förståelsen av Kristi kropp i kyrkan snarare än i försök att återge den historiske Jesus. Kyrkan är den enda tillgången vi har till Kristi kropp.¹⁰³ Här kvarstår den stora frågan om vilka som får ingå i denna kropp.

---

¹⁰² Sigurdsson 2007, 250-52, 472-75.

¹⁰³ Ward, 2006, 208-9.

Bibliografi

- Ambjörnsson, Fanny. 2006. *Vad är queer?* Stockholm: Natur & Kultur Akademisk.
- Althaus-Reid, Marcella. 2003. *The Queer God*. London: Routledge.
- Augustinus *Bek*: Augustinus. *Bekännelser*. 2010. Övers. Bengt Ellenberger. Andra upplagan. Skellefteå: Artos, 2010. Urspr.utg. 1990.
- Breithel, Ingemar. 2015. "Hbt." *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/hbt> (Hämtad 2015-11-20).
- Burrus, Virginia. 2007. "Queer Father: Gregory of Nyssa and the Subversion of Identity." I *Queer Theology Rethinking the Western body*, red Gerard Loughlin, 147-162. Oxford: Blackwell Publishing.
- Burrus, Virginia. 2011. "'Fleeing the Uxorious Kingdom': Augustine's Queer Theology of Marriage." *Journal of Early Christian Studies* 19 (1): 1-20.
- Cheng, Patrick S. 2011. *Radical Love: an introduction to queer theology*. New York: Seabury Books.
- Ekström, Malin, Forsberg, Peter. 2010. "Tema: Queer teologi." *lambda nordica* 1-2/2010: 8-9.
- Enstedt, Daniel. 2011. *Detta är min kropp: Kristen tro, sexualitet och samlevnad*. Diss., Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs universitet.
- Forsberg, Peter. 2009. "Queer teologi i gudstjänsten." *Svensk Kyrkotidning* 105 (3): 23-25.
- Forsberg, Peter. 2010. "En introduktion till queer teologi." *lambda nordica* 1-2/2010: 10-29.
- Forsberg, Peter. 2011. "Queer högkyrklighet." *Svensk Kyrkotidning* 107 (6):105-107.
- Gerdmar, Anders. 2012. "Sexuell identitet och bibeltolkning." *Världen idag* <http://www.varldenidag.se/Tro-och-liv/2012/10/19/Sexuell-identitet-och-bibeltolkning/> (Hämtad 2015-12-06).
- Gerdmar, Anders. Juni 12, 2014. "Översexualiserad kristendom –om Bibeln i HBTQ tolkning" Anders Gerdmar. <http://www.andersgerdmar.com/blog/oversexualiserad-kristendom-om-bibeln-i-hbtq-tolkning/734/> (Hämtad 2016-01-03).
- Gerle, Elisabeth. 2015. *Sinnlighetens närvaro –Luther mellan kroppskult och kroppsförakt* Stockholm: Verbum.
- Gårdfeldt, Lars. 2005. *Hatar Gud bögar? Teologiska förståelser av homo-, bi- och transpersoner. En befrielse-teologisk studie*. Diss., Karlstad universitet.
- Hall, Edith. 2013. *Adventures with Iphigenia in Tauris: A Cultural History of Euripides Black Sea Tragedy [Elektronisk resurs]*, New York: Oxford University Press.

- Hammar, KG. 2004. "Osjälvisk kärlek aldrig synd." *Svd* <http://www.svd.se/osjalvisk-karlek-aldrig-synd> (Hämtad 2015-12-27)
- Hammar, KG. 2006. *Tecken och verklighet: Samtal om Gud; Ecce Homo –efter tvåtusen år*
Lund: Arcus, Stockholm: Verbum.
- Holte, Ragnar. 2015. "Augustinus" *Nationalencyklopedin*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/augustinus> (Hämtad 2015-11-20).
- Holte, Ragnar. 2010. "Inledning." I *Bekännelser* 2010. Övers. Bengt Ellenberger. Andra upplagan.
Skellefteå: Artos, 2010. Urspr.utg. 1990.
- Hollywood, Amy. 2007. "Queering the Beguines: Mechthild of Magdeburg, Hadewijch of Anvers, Marguerite Porete." I *Queer Theology Rethinking the Western body*, red Gerard Loughlin, 163-175. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lidén, Signe. 2014. "Präster ska inte 'bota' homosexuella" *ETC*
<http://www.etc.se/inrikes/praster-ska-inte-bota-homosexuella> (Hämtad 2015-12-06).
- Loughlin, Gerard. 2007a. "The end of Sex." I *Queer Theology Rethinking the Western body*, red Gerard Loughlin, 1-34. Oxford: Blackwell Publishing.
- Loughlin, Gerard. 2007b. "Omphalos." I *Queer Theology Rethinking the Western body*, red Gerard Loughlin, 115-127. Oxford: Blackwell Publishing.
- Melén, Birgitta. 2015. *Gudslära och antropologi i queerteologi*. Kandidatuppsats, CTR, Lunds universitet.
- Olaison, Niklas. 2010. "Förnedrande lidelser." *lambda nordica* 1-2/2010: 30-46.
- Reimers, Eva. 2002. "Utkast till en queer-teologi." *lambda nordica* 3-4/2002: 114-123.
- Shore-Goss, Robert E. 2009. "'So get your heels on for liberation, and walk!': some reflections in memory of Marcella Althaus-Reid." *Theology & Sexuality* 15 (2): 139-144.
- Sigurdson, Ola. 2007. *Himmelska kroppar: Inkarnation, blick, kroppslighet* Göteborg: Glänta Produktion.
- Soble, Alan G. 2002. "Correcting Some Misconceptions about St. Augustine's Sex Life" *Journal of the History of Sexuality* 4 (11): 545-569.
- Svartvik, Jesper. 2007. *Bibeltolkningens bakgator : synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid* Stockholm: Verbum.
- Teglund, Samuel. 2015. "Så har Svenska kyrkans syn på homosexuella relationer förändrats." *Världen idag* <http://www.varldenidag.se/nyhet/2015/08/03/Sa-har-Svenska-kyrkans-syn-pa-homosexuella-relationer-forandrats/> (Hämtad 2015-12-27)

Vikström, Björn. 2005. *Den skapande läsaren: Hermeneutik och tolkningskompetens*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ward, Graham. 2007. "Jesu Kristi förskjutna kropp." I *Postmodern teologi. En introduktion*, red. Ola Sigurdsson & Jayne Svenungsson, 191-221.